

Zdeněk Máčka

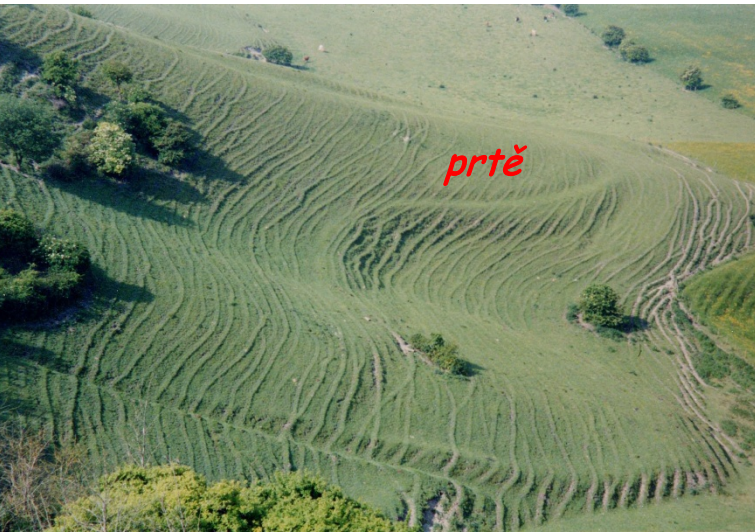
20051 *Geomorfologie (7)*

Svahy

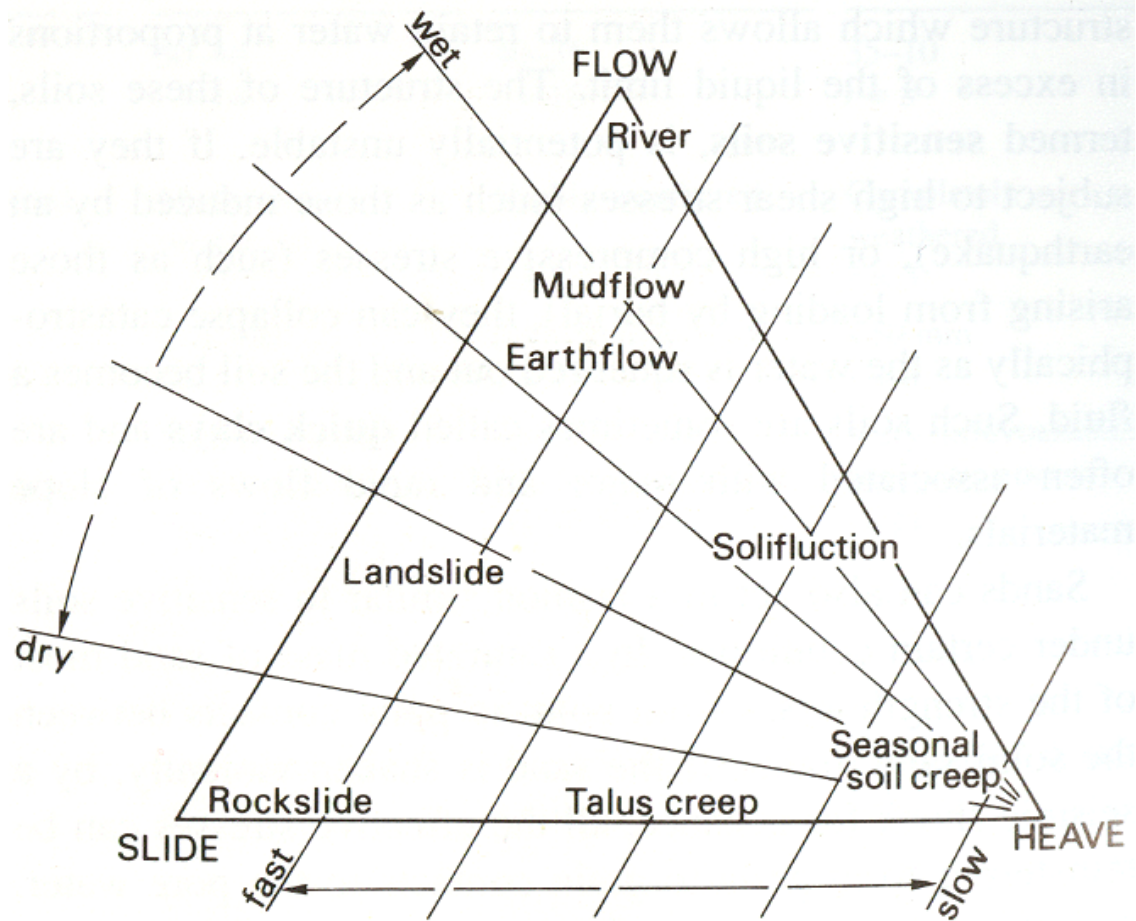
Typy svahů podle horniny

- Skalní svahy
- Svahy tvořené zeminami
zemina = zvětralina, sypký sediment, půda
  - jemnozrnné zeminy
  - hrubozrnné zeminy – osypy, suťové kužely
- Svahoviny (deluvium)

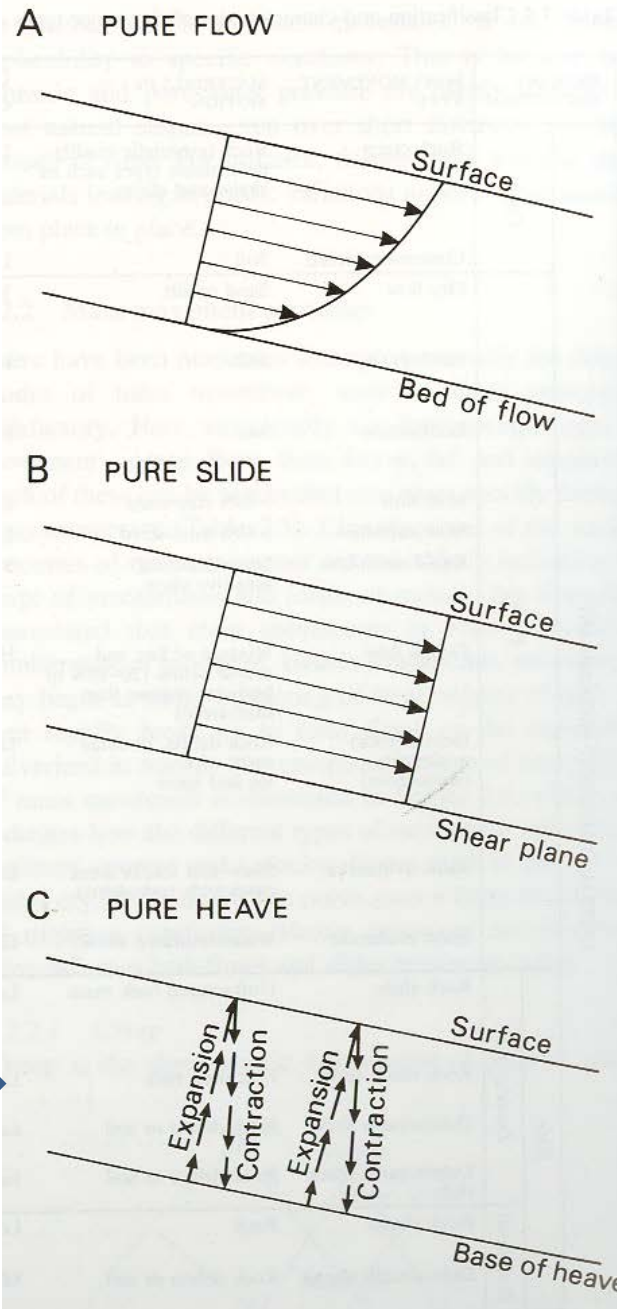
Gravitační svahové procesy

- Ploužení (creep)
- Tečení
- Sesouvání
- Vzdouvání
- Řícení
- Sesedání

Mechanismus pohybu, rychlost pohybu a provlžčení svahovin

Schéma tečení, sesouvání a vzdouvání

Příčiny vzdouvání:

- regelace (cykly mrznutí/tání)
- bobtnání (zvlhčování/vysušování)
- teplotní expanze/kontrakce
- bioturbace

Ploužení (creep)

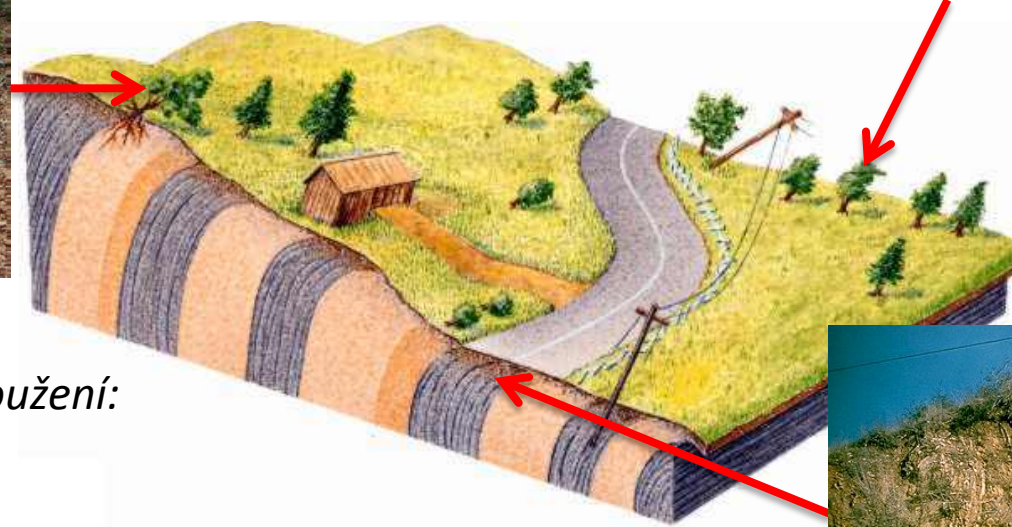
pomalý, neustálý pohyb skalních hornin n. zemin v důsledku zatížení (tlaku nadloží)

Rychlost: 1 mm – 10 m/rok

Typy: mělké, hlubinné

Projevy mělkého ploužení:

- šavlovitě zahnuté kmeny stromů
- hákování vrstev

Projevy hlubinného ploužení:

- rozvolňování svahů
- gravitační vrásnění
- blokové pohyby

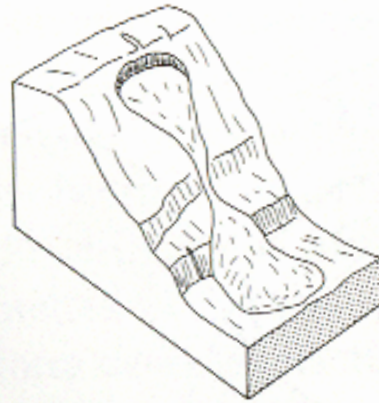
Tečení

- Suché proudy, proudy s nasycením H₂O
- Typy tečení:
  - debris flow
  - earth flow
  - mud flow
  - laviny (skalní, ledovo-sněhové)
- „české“ názvy: mura (blokovo-bahenní proud), bahnotok
- soliflukce, varianta: geliflukce

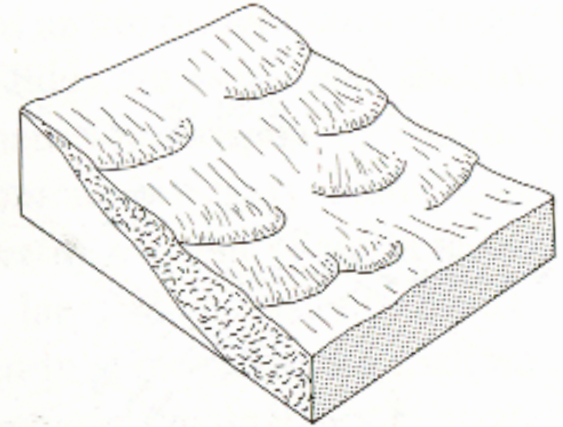
Příklady různých typů tečení

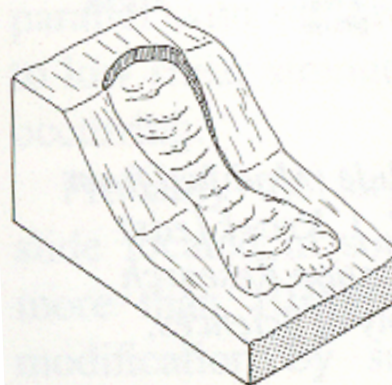
DRY FLOW

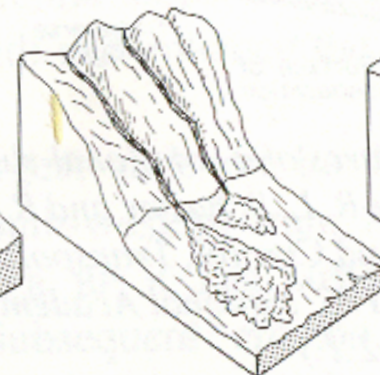
SOLIFLUCTION

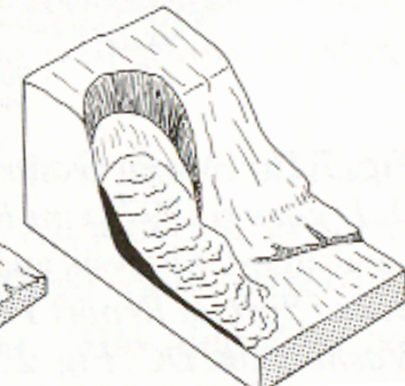
EARTHFLOW

DEBRIS FLOW

DEBRIS AVALANCHE

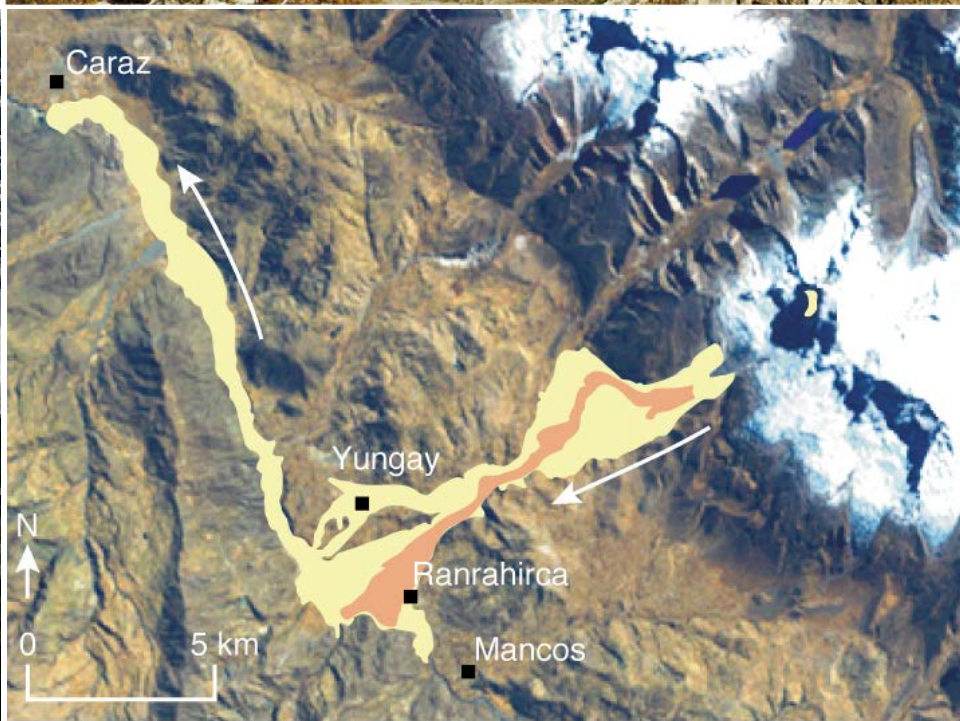

HUASCARÁN, Peru

1962 a 1970

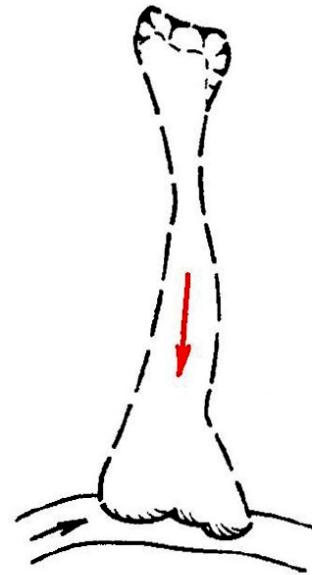

Sesouvání

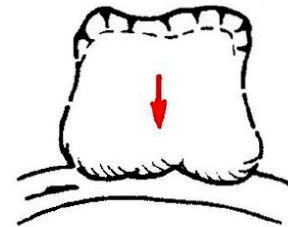
- Typy sesuvů podle půdorysu:
  - proudové
  - plošné
  - frontální
- Typy sesuvů podle odlučné plochy:
  - planární (translační)
  - rotační

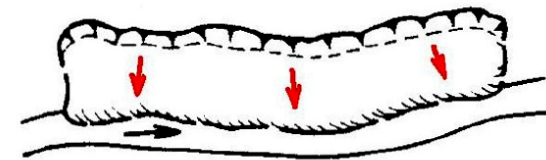
sesuv proudový

sesuv plošný (areální)

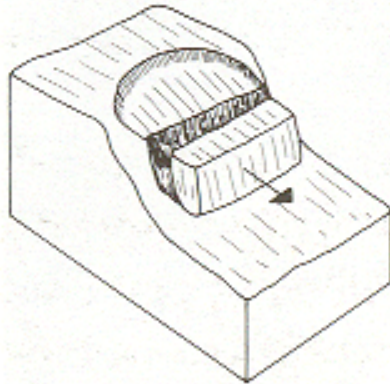

sesuv čelní (frontální)

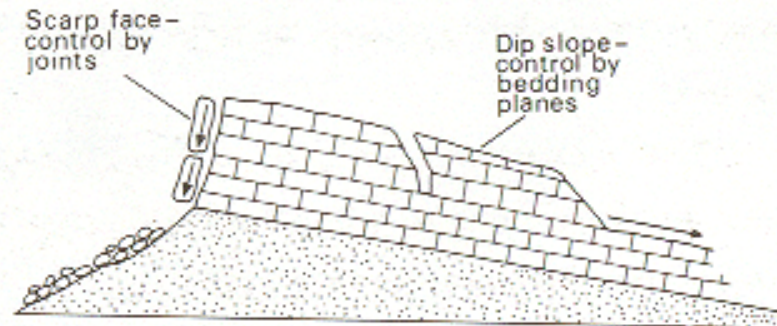

Příklady různých typů sesouvání

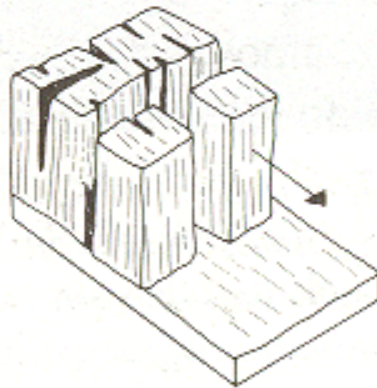
TRANSLATIONAL
ROCK BLOCK SLIDE

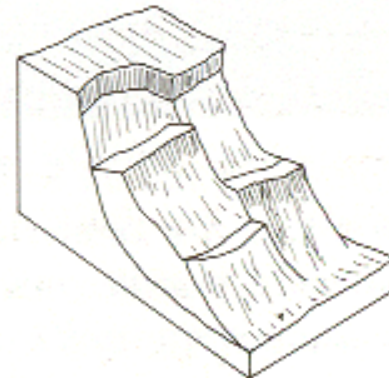
TRANSLATIONAL ROCK SLIDE

TRANSLATIONAL EARTH
BLOCK SLIDE

ROTATIONAL SLUMP

Taiwan, duben 2010
pohřben 300 m dlouhý úsek dálnice
typ sesuvu: translační (dip-slope landslide)

© Reuters

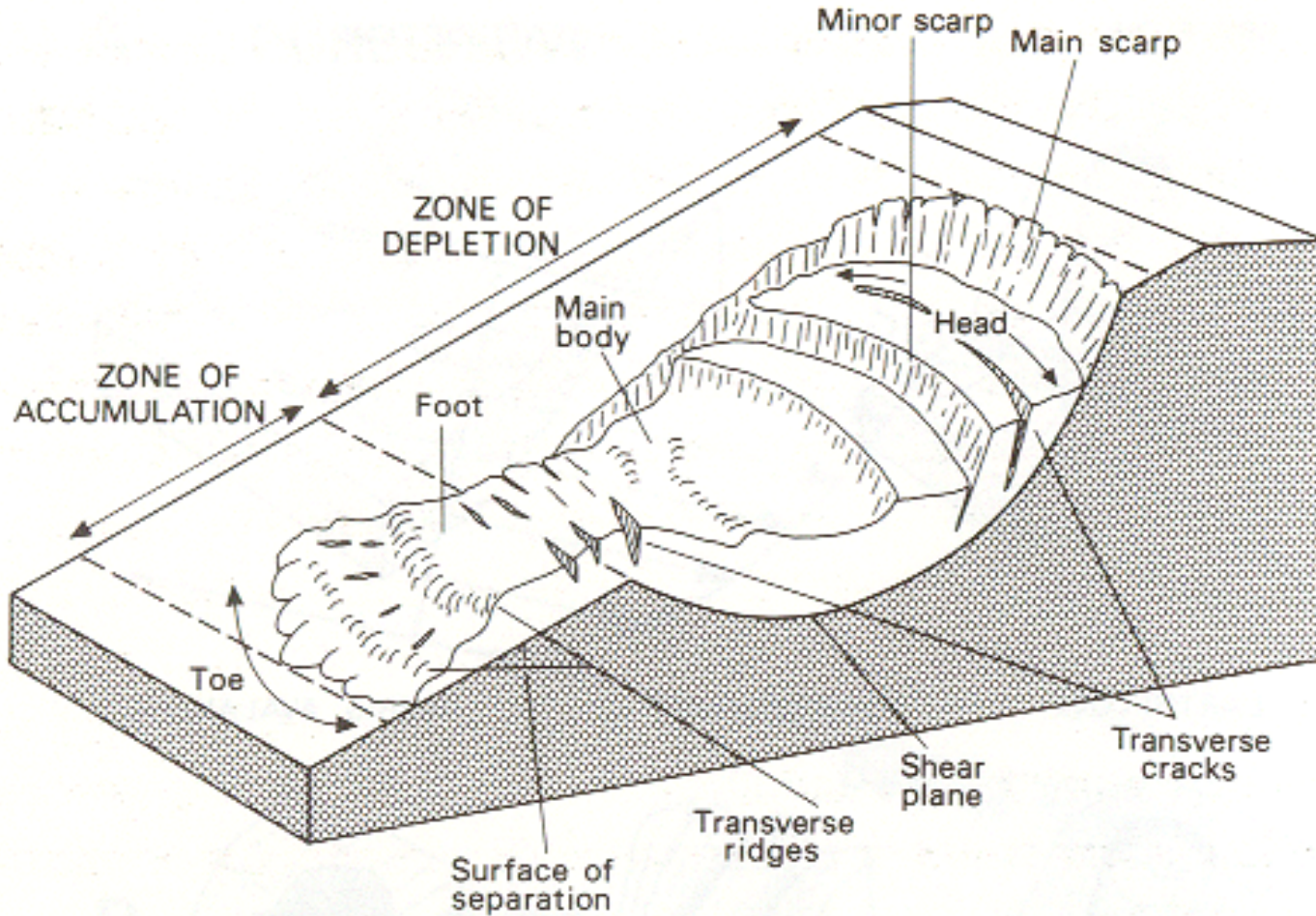

© Reuters

Mělký, proudový sesuv translačního charakteru –
Bílé Karpaty, Popov

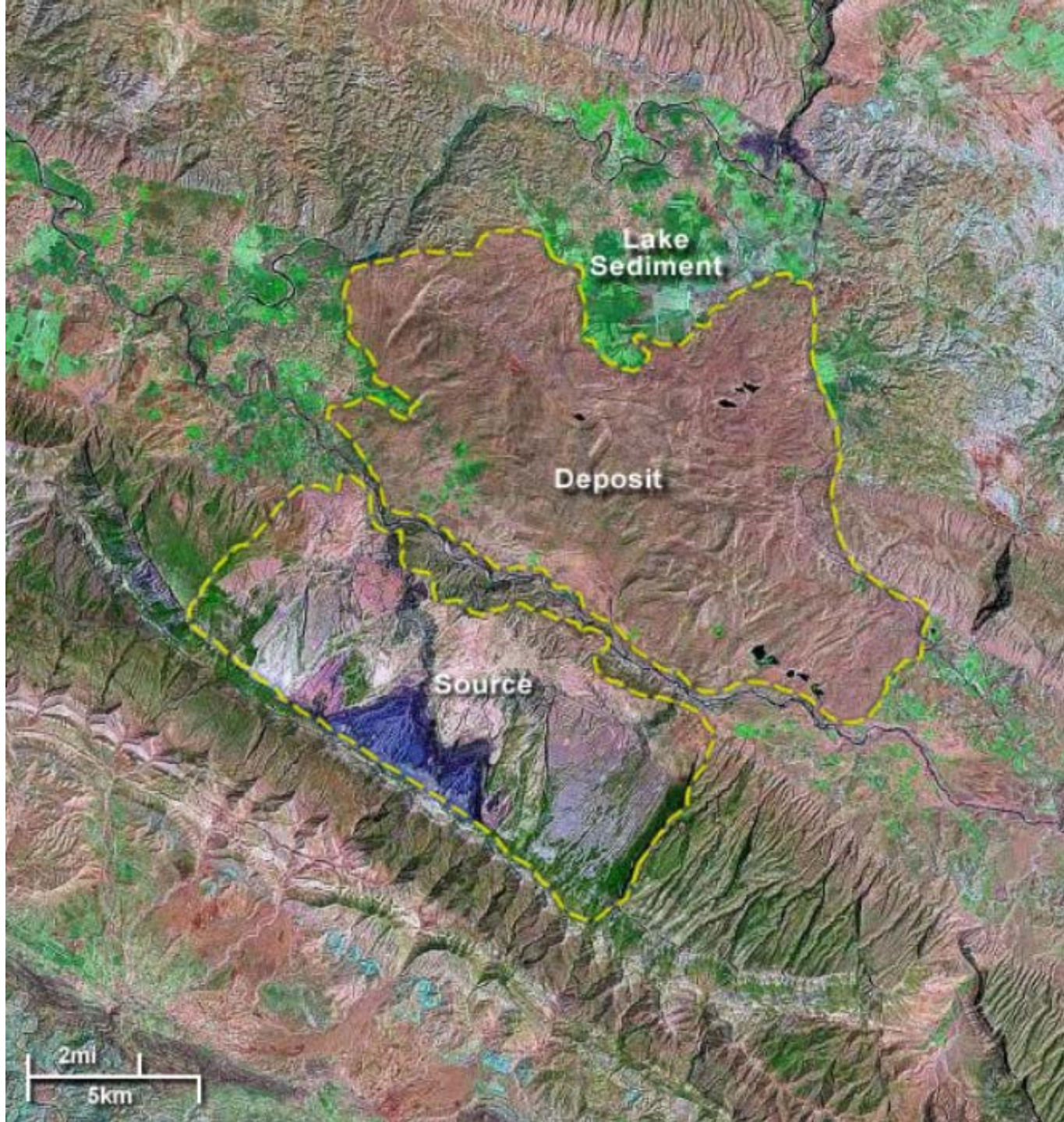

Schéma rotačního sesuvu

Rotační, kerný sesuv na pobřeží Dorsetu

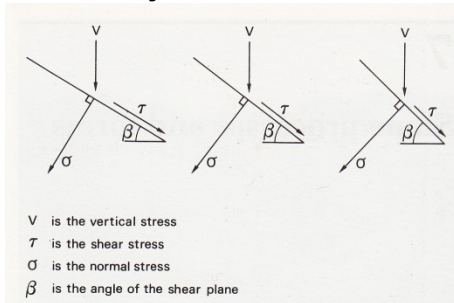
Co se děje uvnitř svahu?

smyková pevnost = schopnost odolávat deformaci a porušení
vlastnosti svahovin + normální napětí → *úhel vnitřního tření (SVAH DRŽÍ)*

velikost, tvar, uspořádání úlomků, odolnost vůči drcení, počet kontaktů na jednotkový objem

kritický úhel stability svahu (SVAH SE PORUŠÍ)

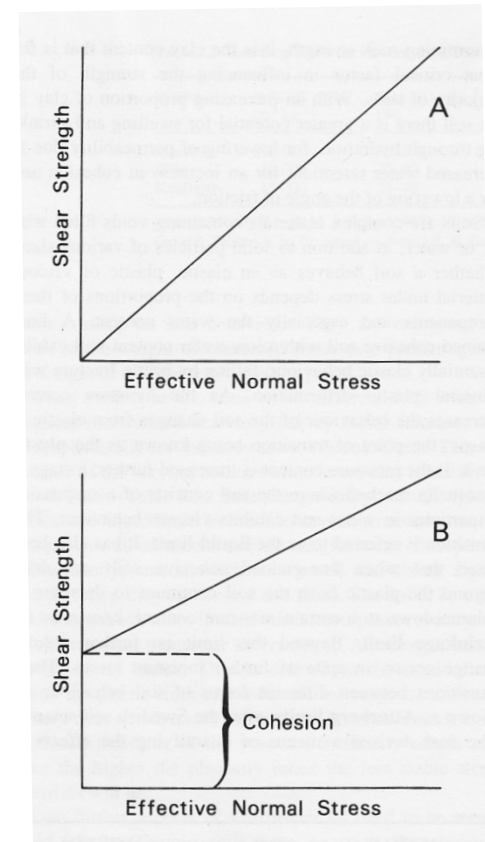
přítomnost H₂O → pórový tlak

efektivní normální napětí (σ')

přitažlivé síly mezi zrny → koheze (c)

smyková pevnost: $s = c + \sigma' \tan \varphi$

Faktory ovlivňující smykovou pevnost

Stabilita svahů

síly vyvolávající pohyb $\leftrightarrow$ síly bránící pohybu (force $\leftrightarrow$ resistance)

safety factor: $F = \frac{S}{\tau}$

s ... smyková pevnost na dané smykové ploše
 τ ... smykové napětí vzniklé na této ploše

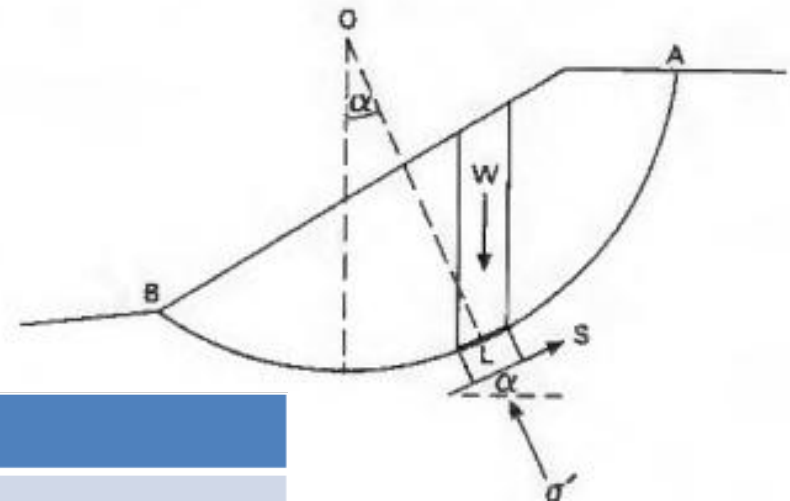
mělké, translační sesuvy:

$$F = c + \frac{(\gamma z \cos^2 \beta - u) \tan \varphi}{\gamma z \sin \beta \cos \beta}$$

rotační sesuvy:

$$F = \frac{\sum_B^A [cL + (W \cos \alpha - uL) \tan \varphi]}{\sum_B^A W \sin \alpha}$$

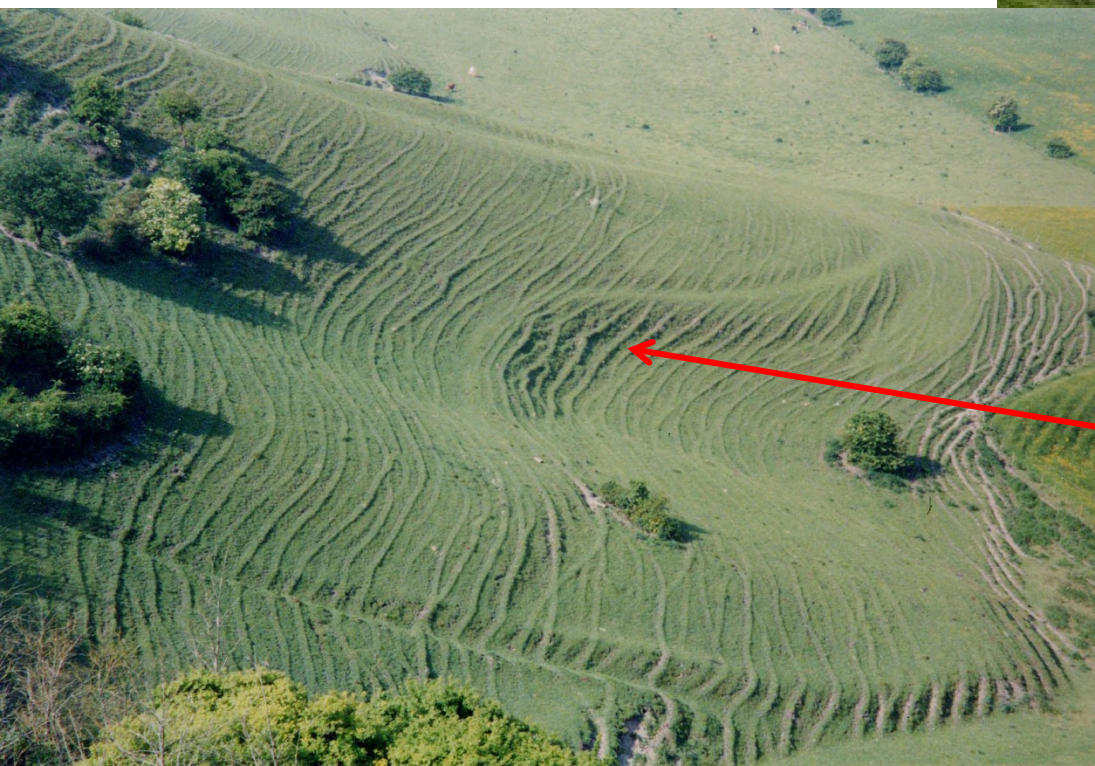
- c ... koheze
- γ ... jednotková hmotnost regolitu
- z ... vertikální hloubka smykové plochy
- β, α ... sklon smykové plochy
- u ... tlak vody v pórech na smykové ploše
- φ ... úhel vnitřního tření
- L ... délka dílčího segmentu sesuvu
- W ... hmotnost segmentu sesuvu

Pevnost vs. napětí	F	Stabilita svahu
$s > \tau$	$> 1,3$	stabilní
$s < \tau$	< 1	aktivně nestabilní
poměr v čase kolísá	1,1–1,3	podmíněně stabilní

Vzdouvání

- Půdní creep
- Suťový creep (klouzání sutí)
- Mrazový creep

creepové terásky

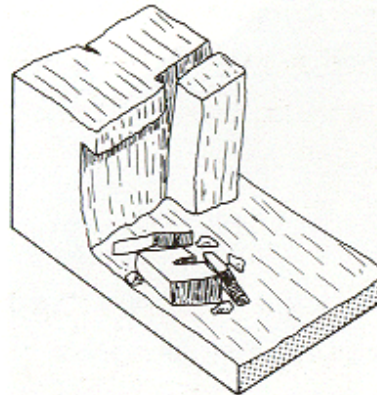
mělký planární sesuv

prtě (pohyb zvířat)

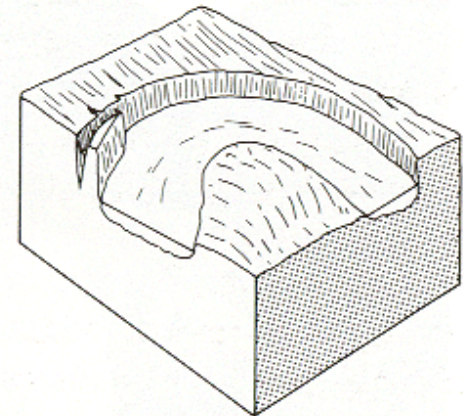
Řízení

- **Odvalové řízení** – rotační složka pohybu, např. říční břehy
- **Skalní řízení**
- Skalní lavina

ROCK FALL

EARTH FALL (TOPPLE)

Sesedání

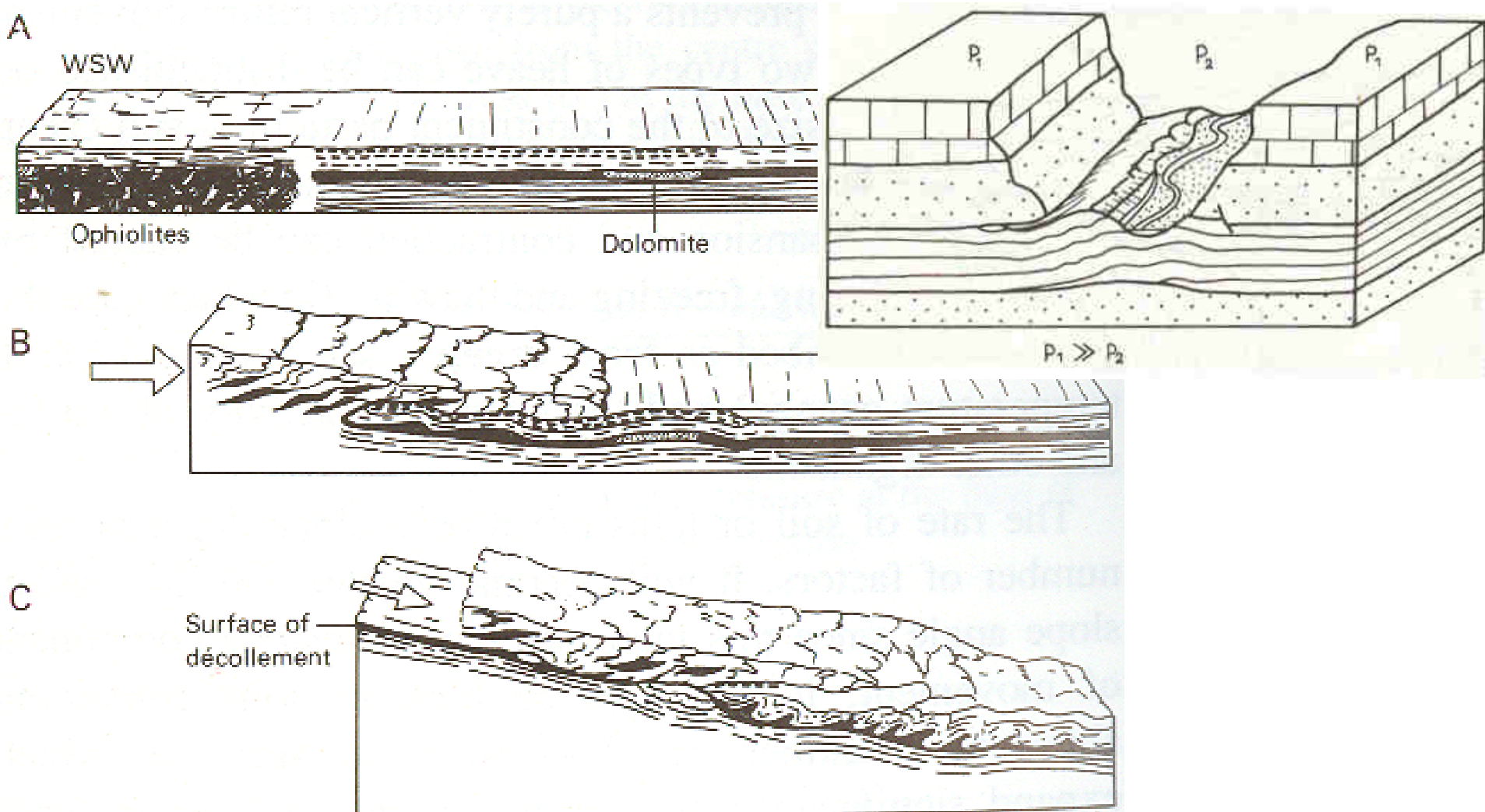
- Propadnutí stropu podzemní dutiny
- Pozvolné sesedání

Poklesová kotlina s kalovými nádržemi Dolu Lázy

Gravitační tektonika

- Rozvolňování + sjíždění, gravitační vrásnění
- Rychlost pohybu: max. 100 m/rok

Vodní eroze na svazích

- Dešťová eroze
- Ronová eroze:
  - plošný odtok → plošný splach
  - koncentrovaný, liniový odtok → stružková, stržová (výmolová) eroze
- Odnos rozpuštěných látek

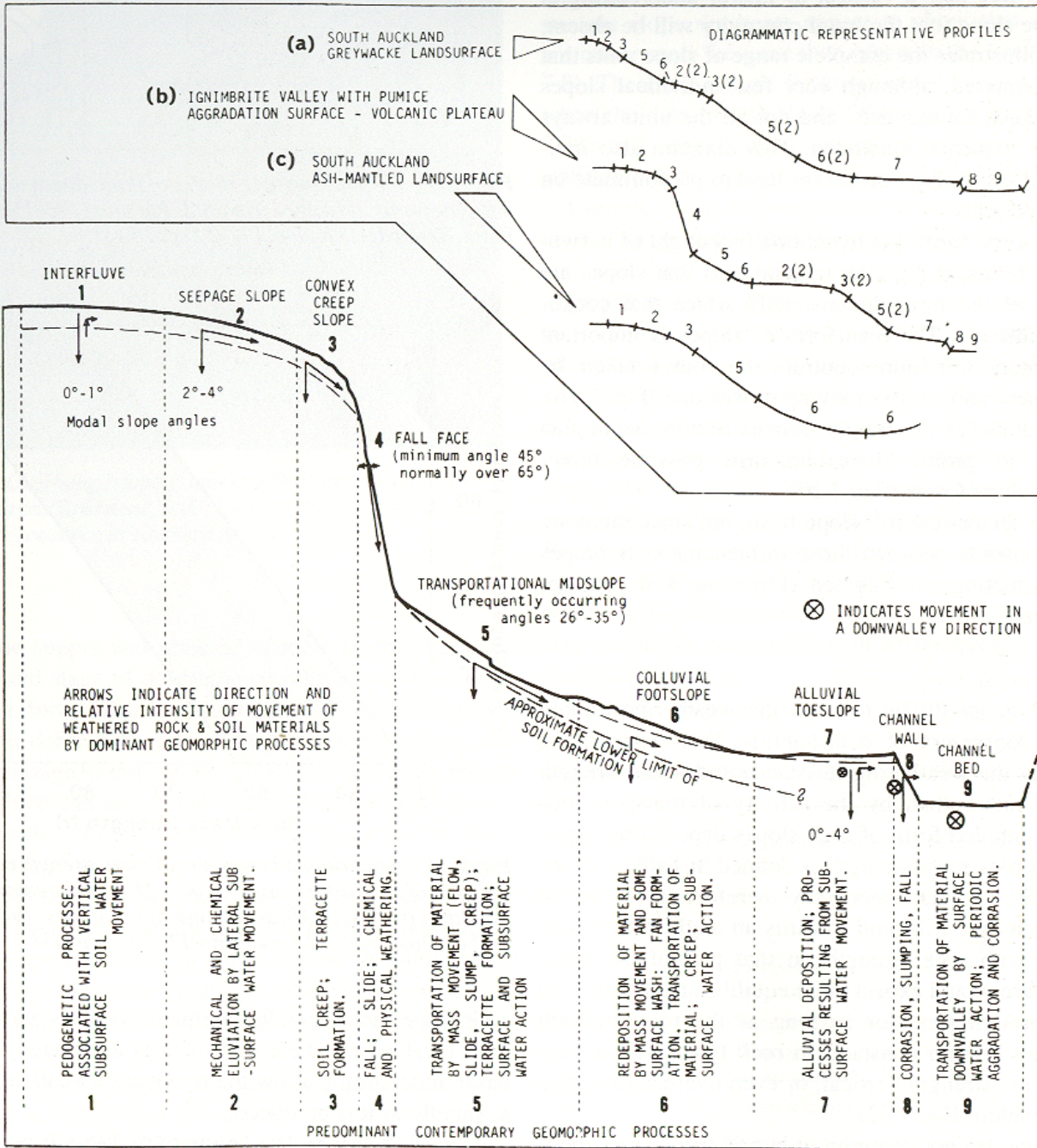
Tvar svahu

Svahový profil:

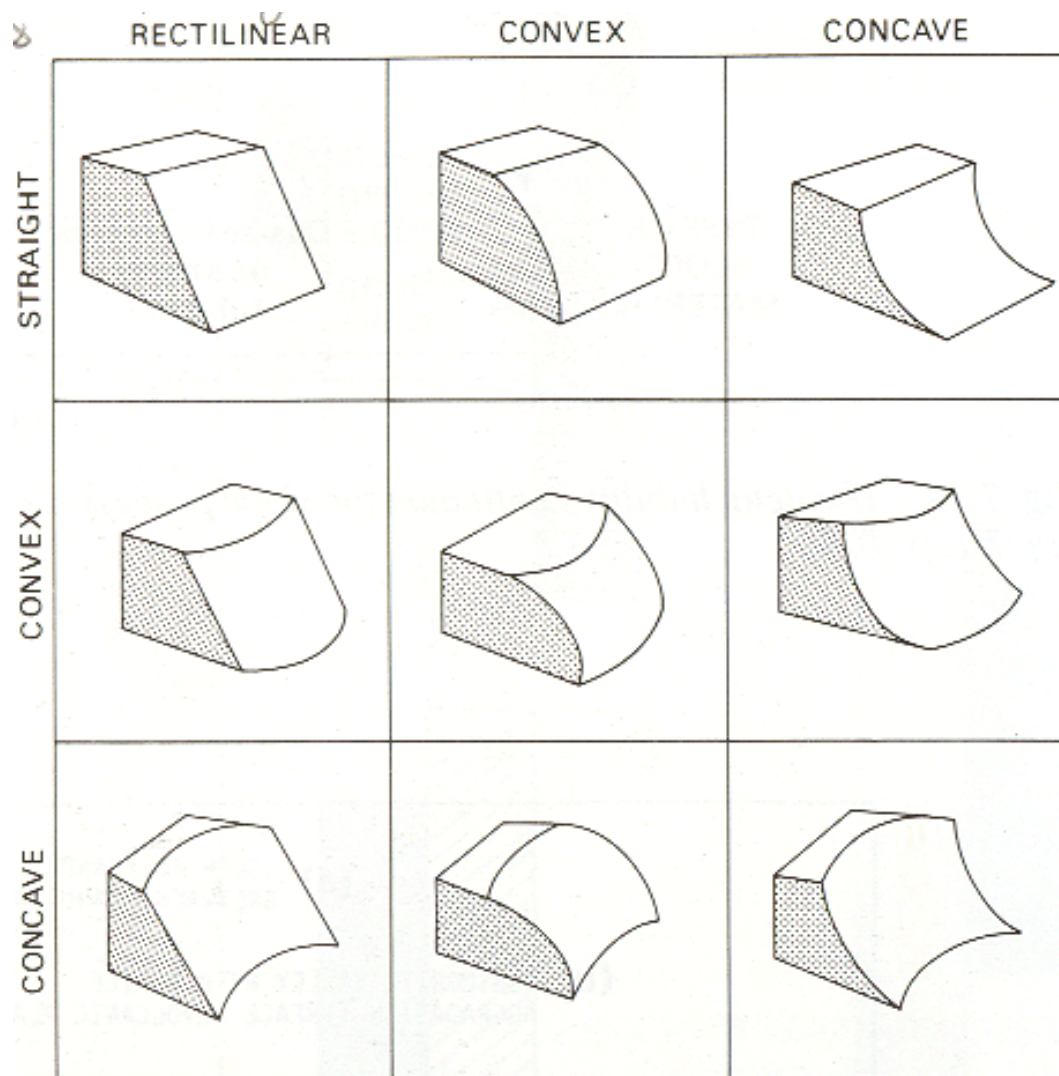
- horní, konvexní segment
- střední, rovný segment (HLAVNÍ SEGMENT)
- spodní, úpatní, konkávní segment

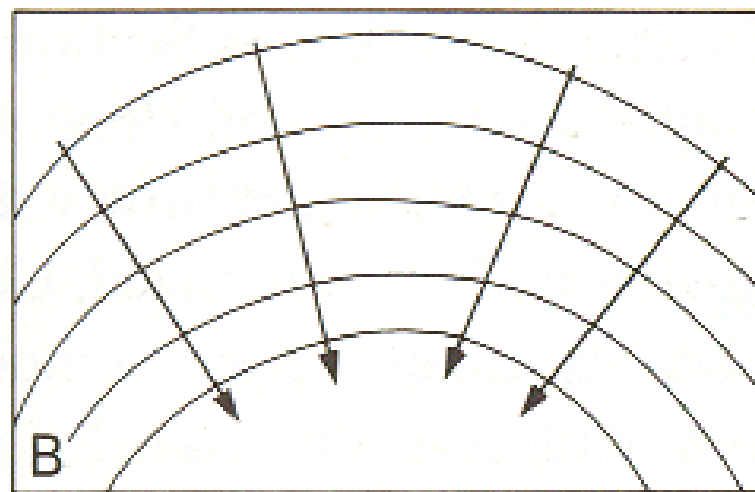
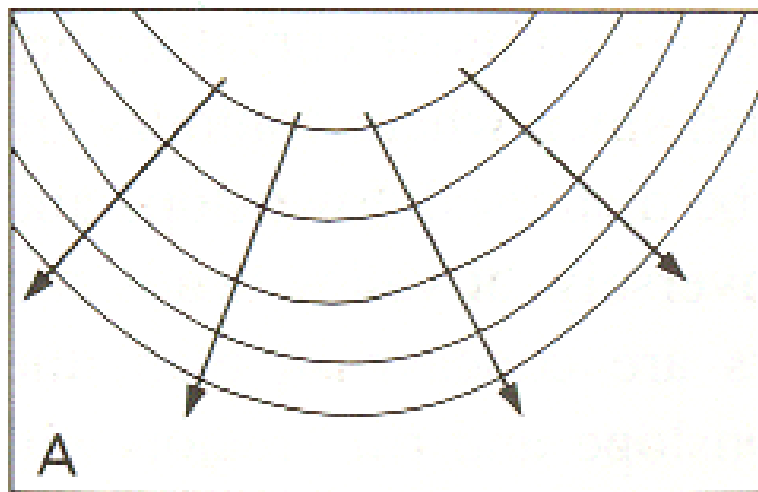
Teoretický model svahového systému

Trojrozměrná podoba svahového systému

Vliv tvaru svahu na svahové procesy

Vliv litologie a klimatu na vývoj svahů

Vývoj údolního svahu v masivním, pevném pískovci.

- **nahoře:** SEMIARIDNÍ KLIMA
- **dole:** HUMIDNÍ KLIMA

